

ความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาของฟริกเกอร์:

ข้อพิจารณาผ่านข้อวิพากษ์ของเจมส์ โบแมน และไซมอน เมย์¹

Fricker's Epistemic Injustice:

Through the Critiques of James Bohman and Simon May

ภคมน สุภักคคุณธรรม

Pakkamon Supakkhunnatham

นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

MA Student in Philosophy, Faculty of Arts, Chulalongkorn University

[Received: 04/02/2562 Revised: 04/04/2562 Accepted: 28/04/2562]

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออภิปรายถึงปัญหาความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาตามที่เสนอของฟริกเกอร์ โดยจะอ้างอิงข้อวิจารณ์ของเจมส์ โบแมน (James Bohman) ต่อข้อเสนอของฟริกเกอร์ และข้อวิจารณ์ของไซมอน เมย์ (Simon May) ต่อโบแมน ในบทความนี้ผู้วิจัยจะแสดงให้เห็นปัญหาของข้อเสนอทั้งของฟริกเกอร์และโบแมน กล่าวคือ ฟริกเกอร์อาจมองข้ามแนวทางแก้ไขปัญหาความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาอันเนื่องมาจากการครอบงำ และโบแมนเองก็อาจมองข้ามไปว่าความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาสามารถเกิดจากเหตุอื่น ๆ นอกเหนือไปจากการครอบงำได้ ทั้งนี้ เมย์ เป็นคนสำคัญคนหนึ่งที่มีริเริ่มแสดงให้เห็นตัวอย่างแย้งว่าข้อวิพากษ์ของโบแมนอาจไม่สามารถโต้แย้งข้อเสนอของฟริกเกอร์ได้ทั้งหมด แต่ผู้วิจัยจะนำเสนอตัวอย่างแย้งอื่นที่มีน้ำหนักมากกว่าที่เมย์เสนอ ท้ายที่สุด ผู้วิจัยจะให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับสาเหตุและทางออกของปัญหาความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาที่ปรับปรุงและพัฒนาต่อมาจากข้อเสนอของฟริกเกอร์ โบแมน และเมย์

Abstract

This article has an aim to analyze the problem of epistemic injustice in order to discuss about the cause and solution of the said problem. Miranda Fricker's proposal on epistemic injustice, James Bohman's critique on Fricker's proposal, Simon May critique on Bohman's, and Bohman's response to May will be discussed in this article. The author will point out the problem of both Bohman's and Fricker's proposals. In other words, Fricker might overlook that there is cause of epistemic injustice other than prejudice. Similarly, Bohman might fail to

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท ภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง "การอ้างเหตุผลเพื่อสิทธิสัตว์ของทฤษฎีความเป็นพลเมืองในการต่อต้านทฤษฎีการเลิกทาส"

see that there could be other source of epistemic injustice apart from domination. Simon May is one of the important figures to show that there are counter examples against Bohman. However, the author will also provide other counter example with more validity than May's example. By the end of this article, the author will provide the observations on source and solution of epistemic injustice problem that is developed from Fricker's, Bohman's, and May's proposal.

บทนำ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ข้อเสนอเรื่องความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยา (Epistemic Injustice) ของมิแรนด้า ฟริกเกอร์ (Miranda Fricker) โดยอ้างถึงข้อวิพากษ์ต่อฟริกเกอร์ของเจมส์ โบแมน จากบทความ เรื่อง Domination, Epistemic Injustice and Republican Epistemology (2012) และข้อวิพากษ์ต่อโบแมนของไซมอน เมย์ (Simon May) จากบทความ เรื่อง Bohman on Domination and Epistemic Injustice (2012) ที่ รวมถึงบทความของโบแมนที่ตอบโต้ข้อวิพากษ์ของเมย์ เรื่อง In Defense of Republican Epistemology: Reply to May (2012)

โบแมนนำเสนอข้อโต้แย้งสำคัญต่อข้อเสนอเรื่องความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาของฟริกเกอร์ กล่าวคือ โบแมนเห็นว่าการครอบงำ (domination) เป็น “สาเหตุที่แท้จริง” ของความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยา มิใช่ข้อคิดอย่างที่ฟริกเกอร์เสนอ เมื่อทั้งโบแมนและฟริกเกอร์อธิบายสาเหตุของความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาต่างกัน จึงอาจเป็นเหตุให้มองว่าทางออกของปัญหาความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาต่างกัน กล่าวคือ โบแมนเห็นว่าทางออกคือการพยายามทำให้ไม่เกิดการครอบงำดังกล่าว ส่วนฟริกเกอร์เน้นไปที่การแก้ข้อคิดด้วยคุณธรรมเชิงญาณวิทยาของปัจเจกบุคคลแต่ละคน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าโบแมนกับฟริกเกอร์จะมีความเห็นที่ไม่ตรงกันถึงที่มาและวิธีแก้ไขปัญหาความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยา ผู้วิจัยจะแสดงให้เห็นปัญหาของข้อเสนอทั้งของฟริกเกอร์และโบแมน กล่าวคือ ฟริกเกอร์อาจมองข้ามแนวทางแก้ไขปัญหาความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาอันเนื่องมาจากการครอบงำ และโบแมนเองก็อาจมองข้ามไปว่าความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาสามารถเกิดจากเหตุอื่น ๆ นอกเหนือไปจากการครอบงำได้ โดยเมย์ เป็นคนสำคัญคนหนึ่งทีริเริ่มแสดงให้เห็นว่าข้อวิพากษ์ของโบแมนอาจไม่สามารถโต้แย้งข้อเสนอของฟริกเกอร์ได้ทั้งหมด เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการนำเสนอความเป็นไปได้ของสาเหตุของความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยา และด้วยข้อเสนอเกี่ยวกับสาเหตุดังกล่าวก็จะนำไปสู่การนำเสนอในลำดับต่อมาว่าแนวทางแก้ไขปัญหาความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยานั้นมิได้มีลักษณะตายตัว เป็นคำตอบเดียวเช่น “คุณธรรมเชิงญาณวิทยา” หรือ “การทำให้ไม่มีการครอบงำ” อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่จะต้องมีการพิจารณารับทศสถานการณ์เกี่ยวกับสาเหตุของความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาเป็นกรณี ๆ ไป

โครงสร้างของบทความนี้ แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. อธิบายกรอบความคิดเรื่องความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาของฟริกเกอร์ ประเภทของความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยา สาเหตุและวิธีการแก้ไขปัญหาความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยา
2. อภิปรายการอ้างเหตุผลของโบแมนที่วิพากษ์ถึงเรื่องความอยุติธรรมในการตีความของฟริกเกอร์ โดยโบแมนนำเสนอกรอบความคิดเชิงรีพับลิกัน² ว่าสาเหตุของความอยุติธรรมคือการครอบงำ ซึ่งโบแมนมีวัตถุประสงค์เพื่อโต้แย้งว่าข้อเสนอของฟริกเกอร์เรื่องความอ่อนไหวต่ออคติ (Testimonial Sensibility / Anti-Prejudice) ไม่สามารถแก้ไขปัญหาความอยุติธรรมในการตีความในระดับสังคมได้
3. อภิปรายข้อวิจารณ์ของไซมอน เมย์ ที่มีต่อการอ้างเหตุผลของโบแมน และอภิปรายคำตอบของโบแมนที่มีต่อเมย์ โดยบทความของเมย์ นั้นแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการครอบงำและความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยา เพื่อยืนยันว่าความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาที่ไม่ได้เกิดจากการครอบงำนั้นมียุ่ ส่วนคำตอบของโบแมนต่อเมย์ นั้น ยืนยันความเห็นเดิมว่าความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาทุกอย่างเกิดจากการครอบงำ ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะแสดงให้เห็นว่าข้อเสนอของเมย์ มีความน่าสนใจเนื่องจากการพยายามแสดงให้เห็นว่ามีกรณีความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาที่มีได้มาจากการครอบงำ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นด้วยกับโบแมนว่ากรณีตัวอย่างดังกล่าวสามารถมาจากการครอบงำ ซึ่งในส่วนนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอตัวอย่างอื่น ๆ เพิ่มเติมเพื่อแสดงให้เห็นว่ามีกรณีความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาที่มีได้มาจากการครอบงำ แต่มาจากอคติส่วนบุคคล
4. ให้ข้อเสนอเกี่ยวกับสาเหตุและทางออกของปัญหาความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาที่ปรับปรุงและพัฒนาต่อมาจากข้อเสนอของฟริกเกอร์ โบแมน และเมย์

1. ข้อเสนอเรื่องความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาของฟริกเกอร์

โดยทั่วไปนั้น เมื่อเรากล่าวถึงความคิดเรื่องความอยุติธรรม เรามักหมายความว่าความ อยุติธรรมในแง่มุมมองต่าง ๆ ที่พบเห็นกันในชีวิตประจำวัน อาทิ ความอยุติธรรมในทางเศรษฐศาสตร์ การจัดสรรทรัพยากรกันอย่างไม่เท่าเทียม หรือความอยุติธรรมของกระบวนการยุติธรรม ความอยุติธรรมทางศีลธรรมเช่นการตัดสินความดีความชั่ว ตลอดจนความอยุติธรรมของการปกครอง เป็นต้น ในบทความนี้เป็นการศึกษาถึงความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาที่ว่าด้วยการตัดสินเชิงความเชื่อ กล่าวคือในการที่คน ๆ หนึ่งจะตัดสินรับคำบอกเล่าของผู้อื่นมาเป็นความเชื่อ นั้นต้องอาศัยเหตุผลสนับสนุนใดบ้าง และในกระบวนการตัดสินรับความเชื่อดังกล่าว ก็อาจเกิดความอยุติธรรมขึ้น เช่นแทนที่จะตัดสินความเชื่อด้วยเหตุผลเชิงหลักฐาน แต่กลับ

² ความคิดเชิงรีพับลิกันคือข้อเสนอเกี่ยวกับแนวทางการปกครองหนึ่งที่จะนำไปสู่รัฐที่ดี โดยเชื่อว่าเสรีภาพทางการเมืองคือการเป็นอิสระจากการถูกครอบงำใด ๆ (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ <https://plato.stanford.edu/entries/republicanism>)

ตัดสินด้วยความน่าเชื่อถือของผู้พูด และความน่าเชื่อถือของผู้พูดก็อาจถูกตัดสินจากอคติของผู้ฟัง ซึ่งสิ่งนี้คือประเด็นหลักในเรื่องความยุติธรรมเชิงญาณวิทยาหรือความยุติธรรมเชิงความเชื่อตนเอง

พริกเกอร์นำเสนอแนวคิดเรื่องความยุติธรรมของการตัดสินเชิงญาณวิทยา ซึ่งเธออธิบายว่าสามารถแบ่งได้เป็นสองประเภท ได้แก่ ความยุติธรรมในการตัดสินคำบอกเล่าของผู้อื่น (Testimonial Injustice) และความยุติธรรมในการตีความ (Hermeneutical Injustice) โดย “ความยุติธรรมในการตัดสินคำบอกเล่าของผู้อื่น” เป็นการอธิบายถึงสาเหตุของความยุติธรรมอันเกิดจากสามัญทัศน์ (Stereotype) ที่เป็นอคติ เช่นการตัดสินคำบอกเล่าของผู้อื่นโดยแทนที่จะตัดสินจากคำบอกเล่าเหล่านั้น ๆ แต่กลับตัดสินจากความน่าเชื่อถือของผู้พูด และหากผู้ฟังมีอคติต่อสามัญทัศน์ของผู้พูด ก็จะทำให้เกิดการตัดสินคำบอกเล่าอย่างไม่ยุติธรรมเพราะถูกอคติมาบดบัง ความเสียหายจากความยุติธรรมประเภทนี้ส่งผลเชิงจริยธรรมและญาณวิทยา ตัวอย่างที่พริกเกอร์นำมาใช้เพื่ออธิบายความยุติธรรมประเภทนี้คือตัวอย่างจากเรื่อง *To Kill a Mockingbird* ที่ทอม โรบินสัน คนผิวดำที่ตกเป็นผู้ต้องสงสัยในคดีข่มขืนหญิงผิวขาว เขาได้มาที่ศาลที่มีคณะลูกขุนเป็นคนผิวขาวทั้งหมด และคณะลูกขุนก็มีอคติต่อคนผิวดำว่าเป็นคนไม่ดีและเป็นคนพูดโกหก ดังนั้นไม่ว่าทอม โรบินสันจะอธิบายอย่างไร คำพูดของเขาก็จะถูกตีความให้กลายเป็นคนผิด เช่น การที่เขาวิ่งหนีด้วยความกลัว คณะลูกขุนก็มองว่าเขาวิ่งหนีความผิด ในขณะที่ถ้าเป็นคนผิวขาววิ่งหนี เขาสามารถวิ่งหนีด้วยความกลัวได้ สิ่งนี้คือความอคติที่คณะลูกขุนมีต่อทอม โรบินสัน และทำให้ความน่าเชื่อถือของเขาหมดลง³พริกเกอร์เสนอว่าทางแก้ไขปัญหานี้คือเราจะต้องมีความอ่อนไหวในการรับฟัง (Testimonial Sensibility) เพื่อตัดอคติออกและทำให้เป็นกลางก่อนจะทำการตัดสินใด ๆ⁴ ส่วน “ความยุติธรรมในการตีความ” เป็นการอธิบายถึงความยุติธรรมในระดับโครงสร้างสังคมที่การจัดระบบอำนาจส่งผลต่อการเกิดอคติต่อสามัญทัศน์ต่าง ๆ จนทำให้เกิดเป็นการกดทับของสังคม กล่าวคือ การทำให้อคติต่อสามัญทัศน์บางสามัญทัศน์กลายเป็นเรื่องที่ไม่ชอบธรรม และการกระทำซ้ำของการกดทับดังกล่าว ทำให้เกิดเป็นกลุ่มคนชายขอบ (Marginalization) ความเสียหายที่เกิดขึ้นคือความรู้ของกลุ่มคนชายขอบไม่ถูกนำมารวมเป็นองค์ความรู้ของสังคม จนเกิดเป็นความไม่รู้ที่บริบทของสังคมไม่เอื้อให้เกิดความเข้าใจต่อสิ่งที่เกิดขึ้น พริกเกอร์ยกตัวอย่างเหตุการณ์ของคาร์มีตาเพื่อนำมาใช้อธิบายสถานการณ์ของความยุติธรรมในการตีความ คาร์มีตาเป็นผู้หญิงที่ถูกคุกคามทางเพศจากผู้ชายในที่ทำงาน เธอพยายามหลีกเลี่ยงสถานการณ์ดังกล่าว จนสุดท้ายเธอต้องลาออกเพราะทนต่อความเครียดนั้นไม่ได้ เมื่อเธอไปแจ้งขอใช้สิทธิผู้ว่างงานจากประกันสังคม คนที่สำนักงานประกันสังคมกลับไม่เข้าใจต่อสิ่งที่เกิดขึ้นเพราะตัวเธอเองก็พบว่าไม่มีคำอธิบายได้ในบริบทสังคม

³ Miranda Fricker. *Epistemic Injustice: Power and the Ethics of Knowing*. (Oxford: Oxford University Press, 2007), 23-28.

⁴ Miranda Fricker. *Epistemic Injustice: Power and the Ethics of Knowing*, 86.

หรือไม่มีคำศัพท์ใดที่จะพูดถึงเรื่องนี้ได้อย่างชัดเจน ซึ่งสิ่งนี้เป็นเหตุการณ์ที่แสดงถึงความอยุติธรรมในการตีความ⁵

ข้อเสนอของพริกเกอร์ในการแก้ไขเรื่องความอยุติธรรมทั้งสองแบบนี้มีลักษณะสอดคล้องกับข้อเสนอในญาณวิทยาเชิงคุณธรรม (Virtue Epistemology) กล่าวคือ ญาณวิทยาเชิงคุณธรรมนั้นเน้นพิจารณาคุณสมบัติของผู้รู้ในการตัดสินว่าผู้รู้คนดังกล่าวมีเหตุอันควรเชื่อหรือไม่ ในกรณีของพริกเกอร์นั้น รู้ควรมีคุณสมบัติของความอ่อนไหวต่อการรับฟังคำบอกเล่าของผู้อื่น⁶ โดยคุณสมบัติเรื่องความอ่อนไหวต่อการรับฟังคำบอกเล่าของผู้อื่นนั้นเรียกร้องให้ผู้ฟังต้องรับฟังด้วยใจที่เป็นกลาง มีความอ่อนไหวรู้ตัวว่าตนกำลังมีอคติและใช้อคตินั้นมาร่วมตัดสินคำบอกเล่าหรือไม่ เมื่อผู้ฟังสามารถที่จะตัดอคติและพยายามแสวงหาเหตุผลมารองรับความเชื่อ จึงจะได้เหตุผลที่ปราศจากความอยุติธรรม เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วสังคมก็จะถูกขับเคลื่อนไปด้วยการหาเหตุผลมาสนับสนุนความเชื่อ และทำให้อคติค่อย ๆ ลดลงในที่สุด

อย่างไรก็ดี โบแมน⁷วิพากษ์ข้อเสนอเรื่อง “ความอยุติธรรมในการตีความ” ของพริกเกอร์ ซึ่งทำให้เห็นว่าพริกเกอร์ได้มองข้ามประเด็นบางอย่างไป ดังจะได้อภิปรายในส่วนต่อไปของบทความ

2. การอ้างเหตุผลของโบแมนเรื่องการครอบงำ ความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยา และญาณวิทยาแบบรีพับลิกัน

ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะแบ่งการอภิปรายออกเป็นสองขั้นตอน ขั้นตอนแรกคือการอธิบายการอ้างเหตุผลของโบแมน และขั้นตอนที่สองคือการอภิปรายว่าการอ้างเหตุผลของโบแมนวิพากษ์ข้อเสนอของพริกเกอร์ได้จริงหรือไม่

2.1 การอ้างเหตุผลของโบแมนเกี่ยวกับความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาของพริกเกอร์

โบแมนใช้ข้อโต้แย้งในการแสดงให้เห็นว่าข้อเสนอที่มีลักษณะญาณวิทยาเชิงคุณธรรมของพริกเกอร์ซึ่งเรียกร้องให้มีความอ่อนไหวในการรับฟังความเห็นของผู้อื่นนั้น ไม่สามารถแก้ไขปัญหาเรื่องความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาได้ โบแมนเห็นว่าความอ่อนไหวในการรับฟังคำบอกเล่าของผู้อื่นในแบบพริกเกอร์

⁵ Miranda Fricker. *Epistemic Injustice: Power and the Ethics of Knowing*, 149 -150.

⁶ ความอ่อนไหวในการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นหรือ Testimonial Sensibility คือคุณธรรมที่เรียกร้องให้ก่อนที่ผู้ฟังจะด่วนตัดสินผู้พูด ให้ผู้ฟังตระหนักรู้ตนเองว่าตนกำลังมีอคติต่อผู้พูดหรือไม่ และกำลังนำเอาอคตินั้นมาสร้างความไม่เป็นธรรมในการรับฟังความคิดเห็นนั้น ๆ หรือไม่ หากสามารถกำจัดอคติออกไปได้ การตัดสินก็จะมีความเป็นกลางเพราะไม่ได้ให้นำหน้าความน่าเชื่อถือแก่ตัวผู้พูดมากเกินไปหรือน้อยเกินไป

⁷ James Bohman, “Defense of Republican Epistemology: Reply to May,” *Social Epistemology Review and Reply Collective* 1,9 (2012): 42-45.

นั้นสามารถแก้ไขความอยุติธรรมได้ในเพียงระดับตัวบุคคล หากแต่ไม่สามารถแก้ไขความอยุติธรรมในระดับระบบหรือโครงสร้างสังคมได้ เพราะอคติที่มีต่อบุคคล (Identity Prejudice) นั้นไม่เพียงพอต่อการอธิบายความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาในแบบโครงสร้างได้ โดยอธิบายว่าความอยุติธรรมแบบโครงสร้างสังคมนั้นเป็นเรื่องของการครอบงำ (Domination) ซึ่งเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม ข้อเสนอของพริกเกอร์ที่จะใช้ความอ่อนไหวในการรับฟังความเห็นของผู้อื่นจึงสามารถแก้ไขได้เพียงทัศนคติของบุคคล

“ความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยานั้นแท้จริงแล้วเป็นรูปแบบหนึ่งของการครอบงำที่ปฏิเสธผู้พูดทั้งในแบบปัจเจกบุคคลและแบบกลุ่มคนในฐานะผู้รู้ และด้วยสาเหตุนี้เราจึงไม่ควรคาดหวังว่าญาณวิทยาเชิงคุณธรรมจะเพียงพอต่อการนำมาแก้ไขการครอบงำอันทำให้เกิดความอยุติธรรมเชิงโครงสร้างสังคมนี้”⁸

อีกทั้งหากการครอบงำเป็นเรื่องที่สามารถนำมาใช้อธิบายความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาได้ ย่อมหมายความว่าคนที่ตกเป็นเหยื่อของความอยุติธรรมนี้ก็ต้องเป็นเหยื่อของความอยุติธรรมในรูปแบบอื่นที่เกิดจากอำนาจและการกีดกัน (Power & Exclusion)

“มันไม่มีความอยุติธรรมเชิงโครงสร้างใด ๆ ทั้งความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยา ความอยุติธรรมต่อคำบอกเล่าของผู้อื่น หรือความอยุติธรรมในการตีความ ที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การครอบงำ”⁹

โบแมนใช้ทฤษฎีการเมืองแบบรีพับลิกันมาอธิบายเรื่องความอยุติธรรมและการครอบงำ โดยให้นิยามของความยุติธรรมว่าเป็นการแบ่งสรรปันส่วนทรัพยากรโดยคำนึงถึงความเท่าเทียมในเชิงจริยธรรมและการเมือง¹⁰ ซึ่งหลักการนี้อ้างอิงมาจากอมตยะ เซน (Amartya Sen) ที่ว่า ความอยุติธรรมคือการหายไปของความยุติธรรม การที่เรื่องเชิงจริยธรรมและการเมืองเข้ามามีบทบาทในการแบ่งสรรทรัพยากรนั้น ทำให้เกิดการครอบงำ และเมื่อใดก็ตามที่เกิดการครอบงำก็จะเกิดความ

อยุติธรรม ยกตัวอย่างเช่นในบ้านเมืองที่แม้จะเป็นประชาธิปไตย เมื่อมีรัฐบาลเสียงข้างมากได้รับเลือกมาให้บริหารบ้านเมือง รัฐบาลมีหน้าที่ในการจัดสรรงบประมาณพัฒนาประเทศ หากรัฐบาลดังกล่าวจัดสรรงบประมาณเอนเอียงเข้าพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ซึ่งก็เท่ากับเป็นการแบ่งสรรทรัพยากรอย่างไม่เป็นธรรม ถึงแม้ฝ่ายค้านที่เป็นเสียงข้างน้อยจะคัดค้านอย่างไร รัฐบาลที่ครอบงำการตัดสินใจอยู่ก็ยังคงกระทำความอยุติธรรมต่อไป สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงการแบ่งสรรทรัพยากรที่ทำให้เกิดการครอบงำของฝ่ายเสียงข้างมากต่อ

⁸ James Bohman, “Domination, Epistemic Injustice and Republican Epistemology,” *Social Epistemology* 26, 2 (2012): 177.

⁹ James Bohman, “Domination, Epistemic Injustice and Republican Epistemology,” 180.

¹⁰ James Bohman, “Domination, Epistemic Injustice and Republican Epistemology,” 175.

ความเห็นของเสียงข้างน้อย ดังนั้นการที่จะลดความอยุติธรรมได้ก็ต้องกำจัดการครอบงำก่อน เมื่อโบแมนได้วางความคิดหลักเรื่องความอยุติธรรมแล้ว จึงได้นำเรื่องความอยุติธรรมในรูปแบบนี้เข้ามาสู่ความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยา โดยอ้างความอยุติธรรมดังกล่าวแล้วอธิบายว่า การครอบงำคือต้นเหตุของการปฏิเสธผู้พูดในสถานะผู้รู้¹¹

การปฏิเสธผู้พูดในสถานะผู้รู้ก็คือความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาที่ร้ายแรง เพราะในฐานะมนุษย์ที่มีความสามารถในการใช้เหตุผลเหมือนกันแล้ว การถูกปฏิเสธความสามารถในการใช้เหตุผลในฐานะผู้รู้ย่อมเท่ากับการถูกลดระดับความเป็นมนุษย์ลงไป นอกเหนือไปกว่านั้น การปฏิเสธดังกล่าวไม่ได้ตั้งอยู่บนการถกเถียงด้วยการใช้เหตุผล หากแต่เกิดจากอคติที่ผู้ฟังมีต่อตัวผู้พูด ในบางกรณีผู้พูดยังมีทันได้แสดงความคิดเห็นใด ๆ แต่กลับถูกทำให้เงียบ เพียงเพราะอคติที่ผู้ฟังมีต่อสามัญทัศน์ของผู้พูด

จากนั้นโบแมนจึงได้เสนอว่า ทางออกของฟริกเกอร์ที่เรียกร้องให้คนมีความอ่อนไหวต่อคำบอกเล่าของผู้อื่นนั้นสามารถแก้ไขความอยุติธรรมได้เพียงระดับตัวบุคคล (agent) กล่าวคือคนที่ผู้ฟังจะต้องรู้ว่าตนเองกำลังมีอคติต่อผู้พูดและให้ความอยุติธรรมต่อผู้พูด โบแมนเห็นว่าทางออกดังกล่าวไม่สามารถแก้ไขความอยุติธรรมในระดับโครงสร้างสังคมได้ โบแมนจึงเสนอทางแก้คือให้ใช้แนวทางเรื่องความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาในแบบรีพับลิกันมากกว่าที่จะเรียกร้องให้คนมีคุณธรรมในการมีความอ่อนไหวต่อการมีอคติ เพราะความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาเป็นรูปแบบของการครอบงำที่ปฏิเสธสถานะคนในฐานะที่เป็นผู้รู้ทั้งแบบปัจเจกชนและแบบโครงสร้างสังคม กล่าวอีกอย่างว่าญาณวิทยาเชิงคุณธรรมไม่สามารถแก้ไขความอยุติธรรมในภาพใหญ่ได้ เพราะไม่ได้แก้เรื่องการครอบงำอันเป็นสาเหตุที่แท้จริงตามความคิดของโบแมน¹²

นอกจากการครอบงำจะทำให้เกิดความอยุติธรรมเชิงโครงสร้างสังคมแล้ว โบแมนยังอ้างต่อไปว่าความอยุติธรรมในการตีความของฟริกเกอร์นั้นก็เกิดขึ้นโดยมีสาเหตุมาจากการครอบงำเช่นเดียวกัน เพราะคนที่ครอบงำได้ทำการกีดกันคนอื่นจากสถานะของผู้รู้ โดยใช้อำนาจ และอำนาจก็คือสิ่งที่ใช้ควบคุมการกระทำของผู้อื่น¹³ ดังนั้นการที่ฟริกเกอร์อธิบายว่าอคติต่อบุคคลทำให้เกิดกลไกการให้ความน่าเชื่อถือมากเกินไปหรือน้อยเกินไป จึงเป็นเพียงการสร้างให้เกิดเจตนาขึ้นเพื่ออธิบายทฤษฎีว่าเกิดความอยุติธรรมขึ้นโดยมีผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ แต่เจตนาที่ถูกสร้างขึ้นมานั้นไม่ได้อธิบายถึงเรื่องของอำนาจว่า เหตุใดผู้กระทำจึงสามารถกระทำได้ และทำไมผู้ถูกกระทำจึงต้องถูกกระทำ โบแมนจึงสรุปว่า สิ่งที่จะตอบคำถามนี้ได้ก็คืออำนาจที่มาจากครอบงำ¹⁴

¹¹ James Bohman, "Domination, Epistemic Injustice and Republican Epistemology," 175.

¹² James Bohman, "Domination, Epistemic Injustice and Republican Epistemology," 177.

¹³ James Bohman, "Domination, Epistemic Injustice and Republican Epistemology," 177.

¹⁴ James Bohman, "Domination, Epistemic Injustice and Republican Epistemology," 180.

ในประเด็นเรื่องการใช้อำนาจควบคุมการกระทำของผู้อื่นนั้น แนนซี ทัวน่า (Nancy Tuana) นักปรัชญาชาวอเมริกันได้ให้นิยามการตั้งใจเพิกเฉยต่อสถานะของผู้รู้ของผู้อื่นว่าเป็น Willful Ignorance กล่าวคือเป็นความพยายามในการเพิกเฉยต่อความเห็นของผู้อื่นเพื่อประโยชน์ของตัวเอง (Nancy, 2017: 132)¹⁵ เช่นกรณีที่คุณผิวขาวเพิกเฉยต่อความเห็นของคนผิวสีอย่างเจตนา สิ่งนี้ก็เป็นกรีกัดกันคนอื่นจากสถานะผู้รู้ในทำนองเดียวกันกับการครอบงำ และการกระทำซ้ำของเรื่องเหล่านี้ก็ก่อให้เกิดการกดทับทางสังคม

เมื่อเราต้องการการจัดการครอบงำ เราจึงต้องมาดูว่าอะไรคือจุดตรงข้ามของการครอบงำ โบแมนอธิบายว่า สิ่งที่ตรงข้ามกับการครอบงำก็คืออิสรภาพ เราจะไม่มียุติธรรมก็ต่อเมื่อถูกจำกัดตัวเลือกและถูกกำหนดหน้าที่ และสิ่งที่เกิดขึ้นนี้คือการถูกครอบงำแนวทางของรีพับลิกันจึงเสนอให้ใช้รัฐธรรมนูญเพื่อสร้างความเท่าเทียมกัน เช่น คนจะถูกแทรกแซงได้ก็ต่อเมื่อเกิดความอยุติธรรม จึงต้องใช้กฎหมายเข้ามาปรับให้เกิดความยุติธรรม เช่น ในศาล จะต้องเป็นพื้นที่ที่ปราศจากการครอบงำ เพื่อให้คนได้มีพื้นที่อิสระในการแสดงความคิดเห็นในฐานะผู้รู้¹⁶

“วิธีการนี้ เราจะเห็นความสำคัญต่อสังคมของการปราศจากการครอบงำว่าเป็นสิ่งที่วางพื้นฐานความเท่าเทียมกันของแต่ละบุคคลเพื่อให้แต่ละคนสามารถอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นโดยไม่ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้อื่น”¹⁷

โบแมนสรุปว่าการครอบงำคือพื้นฐานของการกีดกัน (exclusion) และการกีดกันทำให้เกิดความอยุติธรรมแบบโครงสร้างสังคม ซึ่งเขายังว่าทฤษฎีของฟริกเกอร์ไม่สามารถอธิบายความอยุติธรรมแบบโครงสร้างสังคมได้ หากไม่สามารถหาตัวอย่างแย้งได้ว่า มีความอยุติธรรมเชิงความเชื่อที่ไม่ได้เกิดจากการครอบงำ¹⁸ ในส่วนของทางแก้อุติธรรมอันเกิดจากการครอบงำในทัศนะของโบแมนนั้น เขาใช้แนวทางของรีพับลิกันเช่นเดิม คือการเอากำแพงการปกครองมาทำให้เกิดพื้นที่ที่ปราศจากการครอบงำ (non-domination) และพื้นที่ดังกล่าวจะก่อให้เกิดอิสรภาพในแบบของรีพับลิกัน (Republican Freedom) ซึ่งเรียกร้องให้มีสิทธิและสถานภาพ (right & status) เนื่องจากมีพื้นฐานความเชื่อว่า เมื่อใดก็ตามที่คนตระหนักถึงสิทธิของตน ก็จะทำให้การตัดสินใจของตนเองนั้นอยู่ห่างไกลจากการถูกครอบงำ แต่ขณะเดียวกันคน ๆ นั้นก็ต้องอยู่ในพื้นที่ที่ปราศจากซึ่งการครอบงำ

¹⁵ Nancy Tuana, “Feminist Epistemology, The Subject of Knowledge,” In Ian James Kidd, José Medina, and Gaile Pohlhaus, Jr. (Eds.), *The Routledge Handbook of Epistemic Injustice*. (London: Routledge, 2017), 132.

¹⁶ James Bohman, “Domination, Epistemic Injustice and Republican Epistemology,” 180.

¹⁷ James Bohman, “Domination, Epistemic Injustice and Republican Epistemology,” 184.

¹⁸ James Bohman, “Domination, Epistemic Injustice and Republican Epistemology,” 182.

“พื้นที่ที่ปราศจากการครอบงำจึงเป็นเครื่องมือให้เรามองเห็นว่าสถาบันจำเป็นต้องแปรรูปใหม่ เพื่อให้การครอบงำและอคติสิ้นสุดลงในทำนองเดียวกับการทำงานของกฎหมายจิมโครว (Jim Crow) พื้นที่ที่ปราศจากการครอบงำจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อสถาบันเหล่านี้ลดการครอบงำลงด้วยการสนับสนุนรูปแบบของความเท่าเทียมในฐานะสถานะของพลเมือง คุณค่าดังกล่าวจะพบได้ในรัฐธรรมนูญที่จะทำลายความอคติอันเป็นต้นเหตุของการครอบงำอื่น ๆ อีกหลายแบบ ซึ่งการครอบงำอื่น ๆ นี้เป็นบ่อนทำลายสถานะอื่น ๆ ไม่เพียงแต่สถานะเชิงญาณวิทยาเท่านั้น ดังนั้น การถูกครอบงำในฐานะผู้รู้คือการถูกครอบงำที่สถาบันจำเป็นต้องเข้ามาเป็นเครื่องแก้ไขและปกป้องการละเมิดดังกล่าว”¹⁹

การที่จะสร้างพื้นที่ที่ปราศจากการครอบงำได้ ก็คือการใช้ปฏิสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง เมื่อเราสามารถแสดงความคิดเห็นในฐานะผู้รู้ มีการแลกเปลี่ยนความเห็นกันอย่างไม่ถูกครอบงำทางความคิด เมื่อนั้นจึงจะเกิดเป็นความยุติธรรมเชิงญาณวิทยา²⁰

2.2 ข้อวิพากษ์การอ้างเหตุผลของโบแมน

ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อเสนอความยุติธรรมเชิงญาณวิทยาของฟริกเกอร์และโบแมน โดยจะเริ่มจากการประเมินแนวคิดของโบแมนเรื่อง “การครอบงำเป็นเหตุของความยุติธรรมเชิงญาณวิทยา” และหนทางแก้การครอบงำดังกล่าว ต่อมาจะประเมินแนวทางการแก้ปัญหาความยุติธรรมเชิงญาณวิทยาของฟริกเกอร์ เพื่อนำเสนอเกี่ยวกับสาเหตุและทางออกของปัญหาดังกล่าวตามทัศนะของผู้วิจัยในท้ายที่สุด

อย่างที่ได้อ้างไว้ตอนต้นว่า ในขณะที่ฟริกเกอร์นำเสนอทางแก้ปัญหาเรื่องความยุติธรรมเชิงญาณวิทยาว่าจะต้องใช้คุณธรรมเรื่องความอ่อนไหวในการรับฟังความเห็นของผู้อื่นมาเพื่อกำจัดอคติออก และสร้างนิสัยในการมีคุณธรรมดังกล่าว เมื่อเป็นเช่นนั้นความยุติธรรมเชิงญาณวิทยาในสังคมก็จะค่อย ๆ ลดลง โบแมนแสดงความเห็นขัดแย้งว่าการนำคุณธรรมเรื่องการอ่อนไหวในการรับฟังความเห็นของผู้อื่นนั้นสามารถแก้ไขได้เพียงระดับบุคคลและไม่สามารถแก้ไขปัญหาความยุติธรรมในเชิงระบบได้ อีกทั้งปัญหาเรื่องความยุติธรรมที่เกิดขึ้นนั้นมีสาเหตุมาจากการครอบงำ จึงเสนอว่าหากจะแก้ไขความยุติธรรมเชิงญาณวิทยาจะต้องแก้ไขที่การครอบงำ

โบแมนอธิบายว่าการครอบงำเป็นการกำหนดหน้าที่และสิทธิพื้นฐานของบุคคลจนเกิดเป็นฝ่ายครอบงำ และฝ่ายถูกครอบงำ การจะทำให้การครอบงำหมดไปได้จึงต้องสร้างพื้นที่ที่ทุกคนมีอิสรภาพในการแสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่าการอธิบายของโบแมนในประเด็นเรื่อง

¹⁹ James Bohman, “Domination, Epistemic Injustice and Republican Epistemology,” 186.

²⁰ James Bohman, “Domination, Epistemic Injustice and Republican Epistemology,” 186.

การครอบงำเป็นสาเหตุของความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยานั้นขาดมุมมองบางอย่างที่อาจทำให้เข้าใจความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาไม่ครบถ้วน กล่าวคือ การครอบงำอาจมิได้เป็นสาเหตุเพียงประการเดียวของความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาจริงอย่างที่โบแมนเสนอ แม้จะเป็นไปได้ที่สามารถเกิดการครอบงำในสังคมโดยที่คนไม่รู้ตัวว่ามีอคติ แต่ก็อาจเป็นไปได้ที่ “อคติส่วนบุคคล” เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาเกี่ยวกับคำบอกเล่าของผู้อื่นขึ้นโดยมิได้มาจากการครอบงำทางการเมืองหรือโครงสร้างสังคม ตัวอย่างเช่น นาย ก. เคยถูกนาย ข. พุดจาดูหมิ่นเหยียดหยามในที่สาธารณะ จึงโกรธและมีอคติกับนาย ข. และไม่ยอมรับฟังคำพูดของนาย ข. อีก ซึ่งนาย ก. อาจจะรู้ตัวด้วยว่าตนเองมีอคติ แต่ก็ใช่ว่าอคติที่มีได้มาจากการครอบงำทางการเมืองหรือโครงสร้างทางสังคม นอกจากนี้ อคติส่วนบุคคลในบางกรณีก็ยังสามารถส่งผลทำให้เกิดการครอบงำได้ด้วย ตัวอย่างเช่น นาย ก. มีประสบการณ์ส่วนตัวที่ไม่ดีกับคนที่ทำอาชีพ ต. หลายครั้ง จึงมีอคติต่อใครก็ตามที่ทำอาชีพ ต. ว่าพุดจาเชื่อถือไม่ได้ เมื่อคนจำนวนมากเกิดอคติในลักษณะดังกล่าว ก็อาจเกิดการกดทับทางสังคม หรือคนหลาย ๆ คนในสังคมตัดสินไว้ล่วงหน้าว่าคนอาชีพ ต. พุดอะไรก็ไม่ถูกต้อง ซึ่งก็อาจกลายเป็นการครอบงำได้

นอกจากนี้ สถาบันการเมืองการปกครองที่มีอำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรจนอาจทำให้เกิดได้ทั้งการครอบงำหรือการลดทอนการครอบงำก็อาจเป็นสถาบันที่บุคลากรได้รับการคัดเลือกเข้ามาโดยผ่านอคติส่วนตัวซึ่งมิได้เป็นการครอบงำทางสังคมเสมอไปได้ ตัวอย่างเช่น นาย ข. ไม่เลือก นาย ก. เข้าไปทำงานในสภาเพราะเราไม่ชอบที่เขามักแย่งที่จอดรถใต้คอนโดมิเนียมของนาย ข. นาย ข. จึงไม่คิดว่าคนแบบนี้จะมีความสามารถหรือความน่าเชื่อถือเพียงพอ ซึ่งเท่ากับเป็นไปได้ว่าการครอบงำที่เกิดขึ้นเป็นผลจากการเหตุการณ์อื่น ๆ ที่มีลักษณะที่สะท้อนความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาอันเกิดจากการมีอคติอยู่ก่อน เมื่อเป็นเช่นนี้การกล่าวว่าการครอบงำทำให้เกิดความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาจึงอาจเป็นการสรุปที่เร็วมากเกินไป จนมองไม่เห็นความซับซ้อนของปัญหาความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยา

ในขณะที่ทฤษฎีของฟริกเกอร์ในเรื่องสามัญทัศน์นั้น สามารถอธิบายได้ว่าการเลือกตั้งนั้น ๆ อาจมีความอยุติธรรมแฝงอยู่ และหากคนเรามีความอ่อนไหวต่ออคติของตนเอง ก็จะสามารถใช้คุณธรรมนี้ในการทำให้เป็นกลาง และการเลือกตั้งก็จะอยู่บนฐานของการคำนึงถึงความยุติธรรมเชิงญาณวิทยา ดังนั้นจะเห็นได้ว่า คุณธรรมเรื่องความอ่อนไหวต่ออคติของฟริกเกอร์นั้น แม้จะเป็นการเรียกร้องในระดับปัจเจกชน แต่ผลที่เกิดขึ้นอาจส่งผลกระทบต่อระดับโครงสร้างสังคมได้ ถ้าทุกคนพยายามที่จะมีคุณธรรมในข้อนี้ก็ทำให้ปัญหาเรื่องความอยุติธรรมอันเกิดจากความอคติที่มีต่อสามัญทัศน์ลดน้อยลง และสิ่งนี้จะส่งผลในระดับโครงสร้างสังคม เมื่อคนตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ของตนที่ไม่ใช่หน้าที่ที่ถูกผูกติดกับสามัญทัศน์ก็จะทำให้การครอบงำบรรเทาลงได้

แม้ว่าแนวคิดของโบแมนจะขาดมุมมองเกี่ยวกับอคติส่วนบุคคลที่อาจทำให้เกิดความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาได้ แต่ผู้วิจัยก็เห็นว่าโบแมนตั้งคำถามที่น่าสนใจและอาจนำไปสู่การทำการเชื่อมโยงกันระหว่าง

ข้อเสนอของฟริกเกอร์และโบแมน กล่าวคือ ผู้วิจัยยอมรับว่าการครอบงำมีส่วนทำให้เกิดความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาจริงอย่างที่โบแมนเสนอ แต่ทั้งนี้ความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาอาจมีสาเหตุมาจากอย่างอื่นที่ฟริกเกอร์กล่าวถึงด้วยดังที่ได้ยกตัวอย่างไปก่อนหน้านี้ เมื่อเป็นเช่นนี้ เราจึงไม่จำเป็นต้องยอมรับข้อเสนอของเขาที่ใช้การเมืองการปกครองมาสร้างพื้นที่ที่ปราศจากการครอบงำว่าจะเป็นเงื่อนไขเดียวที่ช่วยแก้ไขปัญหาคือความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยา โดยประเด็นความเชื่อมโยงนี้จะขออภิปรายในส่วนถัดไป

การสร้างพื้นที่ที่ปราศจากการครอบงำในความหมายของโบแมน หมายถึงการสร้างอิสรภาพทางความคิดให้คนสามารถมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้อย่างกว้างขวาง โดยความคิดเห็นนั้น ๆ จะต้องไม่ถูกชักนำหรือครอบงำ เมื่อนั้นจึงจะเรียกได้ว่ามีความยุติธรรมเชิงญาณวิทยา ข้อเสนอนี้ก็เป็นมุมมองที่จะนำเอาสถาบันเข้ามาเป็นตัวแก้ปัญหา เช่น ออกกฎหมาย เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง หรือแม้กระทั่งกำจัดกฎหมายที่กีดกันการแสดงความคิดเห็น สถาบันจะต้องเป็นตัวขับเคลื่อนให้คนในสังคมสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างไม่ถูกครอบงำ ยกตัวอย่างสถาบันที่อาจสามารถเข้ามาสร้างพื้นที่ที่ปราศจากการครอบงำเช่น สถาบันการเมืองจะต้องเป็นผู้กำหนดสิทธิของประชาชน โดยเฉพาะสิทธิในการแสดงความคิดเห็น เพื่อให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในฐานะประชาชนผู้ถูกปกครองได้โดยไม่ต้องเกรงกลัวต่ออำนาจของรัฐบาลที่เป็นผู้ปกครอง ตรงกันข้าม หากสถาบันการเมืองสถาบันเดียวกันกลับใช้อำนาจครอบงำในการจำกัดการแสดงความคิดเห็นของประชาชน พื้นที่ที่ประชาชนจะแสดงความคิดเห็นได้อย่างเป็นอิสระก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าสถาบันเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการสร้างพื้นที่ที่ปราศจากการครอบงำ

อีกทั้งผู้วิจัยเห็นว่าข้อเสนอของโบแมนนี้นับเป็นการจัดการจากบนลงล่าง (Top-Down Management) ในขณะที่ข้อเสนอของฟริกเกอร์นั้นเป็นการจัดการจากล่างขึ้นบน (Bottom-Up) ที่เรียกร้องให้หน่วยย่อยของสังคมคือคนแต่ละคนให้มีความอ่อนไหวในการรับฟังอย่างปราศจากอคติ

ผู้วิจัยมองว่า หากนำข้อเสนอของโบแมนมาบูรณาการกับข้อเสนอของฟริกเกอร์ จะทำให้การแก้ไขปัญหาคือเรื่องความยุติธรรมเชิงความเชื่อเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ ความอ่อนไหวในการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นของฟริกเกอร์นั้นจะทำให้คนตระหนักถึงความยุติธรรม ในขณะที่พื้นที่ปราศจากการครอบงำของโบแมนจะช่วยทำให้คนที่ตระหนักถึงความยุติธรรมดังกล่าวสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างกว้างขวางขึ้น หากมีเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การแก้ไขอาจเป็นไปได้ยาก เช่นหากเรียกร้องให้คนมีความอ่อนไหวเพียงอย่างเดียว ก็ยากที่จะทำให้สังคมตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา หรือหากมีเพียงพื้นที่ปราศจากการครอบงำเพียงอย่างเดียว ก็จะไม่เกิดประโยชน์อันใดเพราะคนยังไม่ตระหนักถึงปัญหา

อย่างไรก็ดี ยังมีข้อควรระวังในการกระทำตามข้อเสนอของโบแมน กล่าวคือ การนำเอาสถาบัน ซึ่งในที่นี้คือระบบการเมืองการปกครองแบบรีพับลิกันมาเป็นตัวแก้ไขปัญหาความยุติธรรมเชิงญาณวิทยานั้น

เราต้องระวังไม่ให้นำไปสู่การสร้างสิทธิพิเศษที่เหนือกว่าและไม่เป็นกลางได้ในทำนองเดียวกันกับวิทยาศาสตร์ อธิบายได้อีกอย่างหนึ่งว่า สถานะของวิทยาศาสตร์ทุกวันนี้แม้จะอ้างว่าเป็นเรื่องที่มีความเป็นกลางเพราะพิสูจน์ได้ด้วยหลักฐาน แต่ในความเป็นจริงแล้วสถานะของวิทยาศาสตร์นั้นกลายเป็นสถานะของ “ผู้รู้” ซึ่งได้กีดกันความเป็นผู้รู้ของความรู้แบบอื่นออกไป²¹

ส่วนการนำเอาสถาบันมาใช้ในการสร้างพื้นที่ที่ปราศจากการครอบงำตามข้อเสนอของโบแมน เช่น การออกกฎหมายให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นที่เป็นอิสระได้ก็ต้องพึงระวังไม่ให้สถาบันดังกล่าวใช้อำนาจจนทำให้เกิดความไม่เป็นกลาง เพราะในขณะที่สถาบันพยายามสร้างพื้นที่ที่ปราศจากการครอบงำ การกระทำดังกล่าวก็ถือเป็นการใช้การครอบงำเพื่อสร้างการปราศจากการครอบงำ หากกฎหมายไม่มีอำนาจเหนือประชาชนก็ไม่มีใครทำตาม การที่สถาบันที่ออกกฎหมายมีอำนาจเหนือประชาชนก็สะท้อนให้เห็นอำนาจของการครอบงำนั่นเอง ปัญหาที่สถาบันที่ควรจะเป็นกลางและเอื้อให้เกิดการแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางของประชาชนแต่กลับจำกัดสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน สามารถพบได้แม้ในประเทศที่เป็นระบอบประชาธิปไตยแต่ยังรัฐบาลที่มีสิทธิในอำนาจปกครองนั้นขาดซึ่งความเป็นประชาธิปไตย

3. การวิจารณ์ของไซมอน เมย์ ต่อโบแมนในประเด็นเรื่องการครอบงำและความยุติธรรมเชิงญาณวิทยา และคำตอบของโบแมนต่อเมย์ ในประเด็นดังกล่าวจากมุมมองญาณวิทยาเชิงรีพบลิกัน

ในบทวิจารณ์ของเมย์ ต่อโบแมนในประเด็นเรื่องการครอบงำและความยุติธรรมเชิงญาณวิทยา เมย์ได้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่าง “การครอบงำ” และ “ความยุติธรรมเชิงญาณวิทยา” ในมุมมองของโบแมนชัดเจนขึ้น โดยเมย์ได้แจกแจงประเด็น 3 ประเด็นที่ทำให้โบแมนสรุปว่าการครอบงำเป็นสาเหตุของความยุติธรรมเชิงญาณวิทยา ได้แก่

1. ความยุติธรรมเชิงญาณวิทยาสามารถอธิบายได้โดยการครอบงำ
2. ความยุติธรรมเชิงญาณวิทยาเป็นส่วนหนึ่งของการครอบงำ
3. ความยุติธรรมเชิงญาณวิทยาทำให้เกิดการครอบงำ²²

²¹ Lorraine Code, “Epistemic Responsibility,” In Ian James Kidd, José Medina, and Gaile Pohlhaus, Jr. (Eds.), *The Routledge Handbook of Epistemic Injustice*. (London: Routledge, 2017), 97.

²² Simon Cabulea May, “Bohman on Domination and Epistemic Injustice,” *Social Epistemology Review and Reply Collective* 1,8 (2012): 7

ก่อนที่เมย์ จะวิจารณ์ความเชื่อมโยงในแต่ละข้อ เมย์ ได้อธิบายถึงคำนิยามของการครอบงำในความหมายของโบแมนว่า การครอบงำคือความสามารถในการเข้าไปแทรกแซงกับชีวิตผู้อื่น โดยการกระทำดังกล่าวถูกทำให้กลายเป็นบรรทัดฐาน (Normative) ดังนั้นการถูกครอบงำจึงไม่เพียงแต่ทำให้ผู้ถูกครอบงำสามารถถูกแทรกแซงได้ หากแต่ทำให้ผู้ถูกครอบงำถูกลดทอนซึ่งสถานะที่จะใช้สิทธิแสดงความคิดเห็นหรือต่อต้านผู้ครอบงำ²³ ซึ่งการให้คำนิยามเรื่องการครอบงำข้างต้นมีนัยยะสำคัญอีก 2 ประการตามมาได้แก่ (1) คนที่ถูกครอบงำในด้านหนึ่ง ไม่จำเป็นจะต้องถูกครอบงำในด้านอื่น ๆ เช่น ผู้หญิงในครอบครัวคนจีนที่มีความเชื่อว่าผู้ชายสำคัญกว่า ผู้หญิงคนดังกล่าวไม่ว่าจะพูดอะไรก็จะได้ไม่ได้รับความน่าเชื่อถือเทียบเท่าผู้ชายในครอบครัวเดียวกัน ซึ่งสิ่งนี้คือการถูกครอบงำด้วยความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ แต่เมื่อผู้หญิงคนเดียวกันนั้นออกไปเป็นนักการเมือง เธอได้รับความเท่าเทียมกันทางเพศและได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกับผู้ชาย จึงหมายความว่าคนที่เธอถูกครอบงำในพื้นที่หนึ่งในด้านใดด้านหนึ่ง ไม่จำเป็นว่าเธอจะต้องถูกปฏิบัติเช่นนั้นในทุกสถานการณ์ และ (2) การครอบงำอาจมีความไม่เป็นทางการ ไม่ชัดเจน ไม่จำเป็นที่ผู้ครอบงำจะเป็นบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่อาจเป็นกฎเกณฑ์ที่คนในสังคมปฏิบัติโดยรวม ยกตัวอย่างเช่น กรณีของคาร์มีตาในตัวอย่างของพริกเกอร์ที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศโดยเจ้านายผู้ชาย เจ้านายผู้ชายในที่นี้คือบุคคลที่ใช้อำนาจครอบงำ แต่จากคำนิยามเรื่องการครอบงำนี้ สามารถตีความหมายรวมไปถึงบรรทัดฐานสังคมโดยรวมที่มีสถานการณ์การครอบงำอยู่ สมมุติว่าคาร์มีตาเป็นผู้หญิงในประเทศจีนสมัยที่ยังมีการมัดเท้า คาร์มีตาไม่จำเป็นต้องถูกละเมิดโดยนายผู้ชายแต่อย่างใด แต่เธอก็ได้ถูกบรรทัดฐานของสังคมจีนครอบงำไปแล้ว และถ้าเธอปฏิเสธที่จะถูกมัดเท้า เชื่อได้ว่าเธอก็จะถูกตัดสินจากสังคมจีนรวมไปถึงผู้หญิงจีนด้วยกัน ในลำดับต่อไป ผู้วิจัยจะอภิปรายข้อโต้แย้งของเมย์ เกี่ยวกับทัศนะของโบแมนเรื่องความเชื่อมโยงกันระหว่างการครอบงำและความยุติธรรมเชิงญาณวิทยาใน 3 ประเด็นที่ได้กล่าวถึงไปข้างต้น

1. ความยุติธรรมเชิงญาณวิทยาสามารถอธิบายได้โดยการครอบงำ

เมื่อคำนิยามของการครอบงำได้ถูกอธิบายไว้ชัดเจนดังข้างต้น เมย์ จึงวิจารณ์โบแมน โดยเริ่มจากข้อแรก ที่โบแมนกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างความยุติธรรมเชิงญาณวิทยากับการครอบงำว่าอคติต่อบุคคลไม่สามารถอธิบายถึงความยุติธรรมเชิงระบบได้ เช่นในตัวอย่างของ ทอม โรบินสัน การที่ทอมไม่ได้รับ ความยุติธรรมไม่ใช่เพราะเป็นผลมาจากอคติของเหล่าลูกขุน แต่เป็นเพราะการกดทับทางสังคมในเรื่องสีผิวต่างหาก²⁴ เมย์ แย้งว่าอคตินั้นเป็นเพียงเงื่อนไขหนึ่งเท่านั้นของการเกิดความยุติธรรมต่อคำบอกเล่าของผู้อื่น อคติจึงไม่ใช่คำอธิบายที่เพียงพอของความยุติธรรมต่อคำบอกเล่าของผู้อื่นดังกล่าว ดังนั้นข้อโต้แย้งของโบแมนที่มีต่อพริกเกอร์ที่ว่าต้องใช้การครอบงำมาอธิบายความยุติธรรมแทนอคติจึงไม่มีน้ำหนักพอ เพราะเป็นการสรุปที่ไม่ครอบคลุมสาเหตุอื่น แม้กระทั่งกรณีตัวอย่างของทอม โรบินสัน ความยุติธรรมที่

²³ Simon Cabulea May, "Bohman on Domination and Epistemic Injustice," 7.

²⁴ Simon Cabulea May, "Bohman on Domination and Epistemic Injustice," 8.

เกิดขึ้นนั้นก็ไม่ได้เกิดจากอคติล้วน ๆ แต่การปัญหาสังคมเรื่องการแบ่งแยกสีผิวก็มีส่วนด้วย ในขณะที่เดียวกัน การจะอ้างว่าเป็นเพราะการครอบงำผ่านการกดทับทางสีผิวแต่อย่างเดียวนั้นก็จะไม่ถูกต้องครบถ้วนเสียทีเดียว

อย่างไรก็ดี เมย์ ได้ยกตัวอย่างแย้งขึ้นมาตัวอย่างหนึ่ง เพื่อแสดงให้เห็นว่า ความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาที่ไม่ได้เกิดจากการครอบงำแต่เกิดจากอคติล้วน ๆ นั้นมีอยู่ เมย์ ยกตัวอย่างคนไร้ศาสนา โดยอ้างว่าคนไร้ศาสนาได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกันเพราะอันเป็นผลจากอคติของคนนับถือศาสนาอื่น²⁵ ซึ่งคำตอบของโบแมนต่อประเด็นนี้นั้น เขาแย้งว่าตัวอย่างดังกล่าวกลับแสดงได้ดีถึงความอยุติธรรมที่เกิดจากการครอบงำ การครอบงำทางศาสนามีอยู่มากมายบนโลกใบนี้ และมีหน้าซ้ำยังเป็นต้นเหตุของความขัดแย้งต่าง ๆ อีกด้วย²⁶ ผู้วิจัยมองว่าเมย์ ได้พยายามหาตัวอย่างแย้งเพื่อรองรับข้อโต้แย้งที่ว่าความอยุติธรรมจากอคติมีอยู่จริงโดยเป็นอิสระจากการครอบงำ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยเห็นด้วย เพียงแต่ตัวอย่างเรื่องคนไร้ศาสนาที่กลับเป็นตัวอย่างที่ไปรองรับการครอบงำในแบบของโบแมน ตัวอย่างนี้ไม่ได้จำกัดอยู่แต่เฉพาะกับคนไร้ศาสนา หากความอยุติธรรมนี้ยังครอบคลุมถึงผู้คนในศาสนาที่ต่างกัน เช่นคนในศาสนากระแสหลักเมื่อเทียบกับคนในศาสนากลุ่มรอง หรือความขัดแย้งที่เกิดจากความเชื่อในศาสนาของตนเองซึ่งนำไปสู่การต่อต้านความเชื่อของศาสนาอื่นอย่างไม่มีเหตุผล เป็นต้น

ผู้วิจัยเสนอว่าหากเมย์ ต้องการยกตัวอย่างแย้งที่รองรับข้อเสนอมองว่าความอยุติธรรมเกิดจากอคติเพียงอย่างเดียวเท่านั้นมีอยู่ ผู้วิจัยขอเสนอตัวอย่างกรณีทอม โรบินสัน แต่เปลี่ยนทอม โรบินสันให้กลายเป็นคนผิวขาวเหมือนกันกับคณะลูกขุน แต่บังเอิญคณะลูกขุนทั้งหมดไม่ชอบทอม โรบินสันด้วยเหตุผลต่าง ๆ กัน เช่น คนแรกไม่ชอบเพราะทรงผม คนที่สองไม่ชอบเพราะสำเนียงการพูด คนที่สามไม่ชอบเพราะการแต่งตัวใส่เงินไปครบคนสุดท้าย จึงมีความเห็นเหมือนกันว่าให้ทอม โรบินสันเป็นคนผิด ตัวอย่างนี้แสดงถึงการตัดสินอย่างปราศจากความยุติธรรมเพียงเพราะอคติ ซึ่งแย้งกับโบแมนได้ว่าไม่จำเป็นที่ความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาทุกกรณีต้องเกิดจากการครอบงำ

2. ความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาเป็นส่วนหนึ่งของการครอบงำ

ในข้อต่อมาเมย์ วิเคราะห์โบแมนที่อ้างว่าความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยานั้นเป็นส่วนหนึ่งของการครอบงำ โดยเมย์ อธิบายว่ามีส่วนประกอบสำคัญสองประการจากข้ออ้างของโบแมนนี้ ได้แก่ (1) คนที่ได้รับความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาไม่เพียงแต่ได้ถูกตัดสินเรื่องความสามารถอย่างความไม่เป็นธรรม แต่ยังถูกกีดกันออกจากสถานะผู้รู้ (2) การกีดกันเช่นนี้เป็นการกระทำโดยกลไกอำนาจของผู้มีอำนาจครอบงำ ยกตัวอย่างกรณี เฮอเบิร์ต กรีนลีฟที่ใช้อำนาจในการกีดกันมาร์ช เซอร์วูด ออกไปจากการแสดงความคิดเห็นใน

²⁵ Simon Cabulea May, "Bohman on Domination and Epistemic Injustice," 8.

²⁶ James Bohman, "Defense of Republican Epistemology: Reply to May," 43.

เหตุการณ์ดังกล่าว และการกระทำเช่นนั้นของกรีนลิปถือเป็นการใช้อำนาจครอบงำอย่างหนึ่ง ซึ่งเมย์ วิจารณ์ โบแมนในข้อนี้ว่า การที่คนกลุ่มหนึ่งมีความเชื่ออย่างเดียวกัน สามารถเกิดขึ้นได้จากความเป็นไปได้สองประการ ได้แก่ กรณีแรก เกิดจากแต่ละคนต่างคนต่างเชื่อ เพียงบังเอิญเชื่อเหมือนกัน กับกรณีที่สอง คือทุกคนล้วนเชื่อไปตามบรรทัดฐานของสังคม ซึ่งในแบบหลังนั้นจะสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจของการครอบงำมากกว่า ยกตัวอย่างเช่น นิทานของคริสเตียน แอนเดอร์เซน เรื่อง พระราชาจับชุดล่องหน คนรับใช้ทุกคนของพระราชาไม่มีใครมีความเชื่อที่ผิดเกี่ยวกับชุดใหม่ของพระราชา แต่ทุกคนยอมรับในความเชื่อร่วมกันว่าชุดใหม่นั้นสวยงามมาก กรณีนี้หมายความว่าพระราชาสามารถกล่าวอะไรก็ได้และให้ยึดถือว่าเป็นความจริง และสิ่งนี้นับเป็นการใช้อำนาจครอบงำอย่างชัดเจนที่สุด²⁷

ตัวอย่างเรื่องพระราชาจับชุดล่องหนที่เมย์ ยกมานั้นแสดงให้เห็นถึงอำนาจของการครอบงำที่บิดเบือนการตัดสินใจเชิงความเชื่อของคนในสังคม และเมย์ ยังอ้างต่อว่านอกจากกรณีดังกล่าวแล้ว ก็ยังมีกรณีที่เป็นเรื่องของอคติล้วน ๆ โดยไม่เกี่ยวกับการครอบงำ กล่าวอีกอย่างว่าเป็นความอยุติธรรมที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการครอบงำ ยกตัวอย่างเช่น กรณีที่คนบางคนมีความน่าเชื่อถือมากกว่าคนอื่น ๆ โดยที่ไม่ได้มีเรื่องของการอำนาจการครอบงำใด ๆ เพียงแต่บังเอิญดูน่าเชื่อถือมากกว่าคนอื่นเท่านั้น หรือกรณีที่ผู้หญิงมีความน่าเชื่อถือน้อยกว่าผู้ชาย ก็ไม่ได้เป็นเพราะผู้ชายใช้อำนาจการครอบงำสร้างบรรทัดฐานให้ตัวเองมีความน่าเชื่อถือมากกว่าแต่อย่างใด ดังนั้นความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาจึงไม่จำเป็นต้องเป็นส่วนหนึ่งของการครอบงำ²⁸

โบแมนอธิบายข้อวิจารณ์ข้างต้นว่า เป็นไปไม่ได้ที่อคติจะสามารถทำงานได้โดยไม่มีอำนาจของการครอบงำเข้ามาเกี่ยวข้อง จากตัวอย่างที่พริกเกอร์ยกมาเรื่องของการล่วงละเมิดทางเพศ สำหรับโบแมนแล้ว สิ่งนี้คือเรื่องของการครอบงำ ในสังคมของเราก็มีการใช้อำนาจโดยตำรวจในการส่งผู้ต้องหาออกนอกประเทศ โดยไม่สนใจผลต่อเนื้อที่ตามมา สิ่งนี้คือการใช้อำนาจที่ไม่สามารถอ้างได้ว่าปราศจากเจตนา ข้อวิจารณ์ของเมย์ ว่าอคติเป็นเพียงเรื่องบังเอิญและไม่ใช่อำนาจสร้างธรรมเนียมปฏิบัติจึงไม่มีน้ำหนักเพียงพอ เพราะตราบไคที่เรายังพบเห็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เราให้น้ำหนักกับคำบอกเล่าของผู้ชายมากกว่าของผู้หญิง เราก็จะยังยืนยันได้ว่าความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาก็เป็นส่วนหนึ่งการใช้อำนาจการครอบงำ²⁹

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับโบแมนในข้ออ้างที่ว่าอคติจะสามารถทำงานโดยกลายเป็นบรรทัดฐานได้ก็ต่อเมื่อมีอำนาจของการครอบงำมารองรับ ยกตัวอย่างเช่น เราทำงานอยู่ในบริษัทหนึ่ง และเรามีความไม่ถูกชะตากับนาง ก เป็นการส่วนตัว เราไม่ได้เกลียดเขาเพราะเขาเป็นคนต่างจังหวัด เราไม่ได้เกลียดเพราะเขาพูดไม่ชัด เราเพียงแค่เห็นหน้าแล้วรู้สึกหงุดหงิด สิ่งนี้คืออคติ ลำพังอคติของเราไม่สามารถเอื้อให้เราจัดการนาง ก ได้

²⁷ Simon Cabulea May, "Bohman on Domination and Epistemic Injustice," 9.

²⁸ Simon Cabulea May, "Bohman on Domination and Epistemic Injustice," 10.

²⁹ James Bohman, "Defense of Republican Epistemology: Reply to May," 44.

วันหนึ่งเราต้องการกำจัดนาง ก จึงยกเอาเรื่องทีนาง ก เป็นคนจังหวัด ข ขึ้นมา และเป็นที่ยอมรับกันดีว่า คนกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นคนส่วนมากในบริษัทนี้ล้วนมองว่าคนจากจังหวัด ข เป็นคนเกียจคร้านและขาดความรับผิดชอบ จะเห็นได้ว่าเรากำลังนำเอาอคติที่ถูกทำให้ชอบธรรมจนกลายเป็นบรรทัดฐานมาใช้ประโยชน์ในการกีดกันนาง ก ออกไปจากบริษัท ซึ่งลำพังอคติของเราไม่สามารถสร้างความชอบธรรมในการกีดกันนาง ก เลย

3. ความมอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาทำให้เกิดการครอบงำ

ความเชื่อมโยงสุดท้ายที่เมย์ วิจารณ์โบแมน ได้แก้อ้างที่ว่า ความมอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาสามารถทำให้เกิดการครอบงำได้ เพราะความมอยุติธรรมจะทำให้เกิดความยากในการที่คนแต่ละคนจะแสดงความเห็นหรือต่อต้านกลุ่มคนในชั้นผู้ปกครอง ในขณะที่ฟริกเกอร์ก็อธิบายเช่นกันว่า ไม่ว่าความมอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาจะถูกอธิบายหรือทำให้เกิดการครอบงำ ความมอยุติธรรมดังกล่าวก็ทำให้เกิดผลตามมาอีกในมิติอื่น ๆ เช่นในกรณีการล่วงละเมิดทางเพศ การที่พนักงานผู้หญิงไม่สามารถอธิบายได้ถึงพฤติกรรมของหัวหน้าผู้ชายก็ยิ่งจะทำให้เธอไม่เข้าใจสถานการณ์นั้นมากยิ่งขึ้น และส่วนหนึ่งที่ทำให้เจ้านายมีอำนาจเหนือผู้หญิงก็คือกฎในที่ทำงานที่ควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างเจ้านายผู้ชายกับลูกน้องผู้หญิง ดังนั้นในสถานการณ์เช่นนี้เจ้านายผู้ชายจึงสามารถล่วงละเมิดได้เต็มที่อยู่ปราศจากความผิดใด ๆ³⁰ ซึ่งเมย์ เห็นด้วยกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นตามความเห็นของโบแมน แต่อย่างไรก็ดี เมย์ วิจารณ์ว่าหากนำทฤษฎีการเมืองแบบบริพัลลิกันมาใช้เพื่อแสดงถึงผลที่ตามมาของการครอบงำ ก็ควรจะระบุแหล่งที่มาเชิงญาณวิทยาของการครอบงำ เช่นมิติทางด้านสังคมเชิงญาณวิทยา ซึ่งเรื่องความมอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาของฟริกเกอร์สามารถเติมเต็มได้เป็นอย่างดี อีกทั้งเรื่องความมอยุติธรรมเชิงญาณวิทยานี้ก็ยิ่งรองรับประเด็นที่เราสามารถสงสัยได้ว่าสถาบันได้ทำหน้าที่แก้ไขเรื่องความมอยุติธรรมของการครอบงำได้ดีแล้วหรือยัง³¹

ข้อเสนอของโบแมนเรื่องการใช้อำนาจมาสร้างวัฒนธรรมเชิงญาณวิทยานั้นก็อาจมีส่วนช่วยบรรเทาปัญหาความมอยุติธรรมนี้ได้ แต่อย่างไรก็ดีเมย์ เชื่อว่าไม่ว่าจะเป็นกฎหมายหรือข้อบังคับทางการเมืองใด ๆ ก็ไม่เพียงพอที่จะกำจัดอคติอันเป็นเรื่องทางจิตวิทยาได้ จากข้ออ้างดังกล่าว เมย์ จึงสรุปว่าคุณธรรมเชิงญาณวิทยาจึงควรนำไปใช้ร่วมกับคุณธรรมแบบบริพัลลิกัน ซึ่งแนวความคิดเรื่องการเมืองแบบบริพัลลิกันจะเน้นไปที่ความสำคัญของคุณธรรมของพลเมือง³² เช่นตำรวจต้องมีคุณลักษณะในการขัดขืนต่อการรับสินบน หรือนักการเมืองต้องเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว³³

³⁰ Simon Cabulea May, "Bohman on Domination and Epistemic Injustice," 10.

³¹ Simon Cabulea May, "Bohman on Domination and Epistemic Injustice," 10.

³² Civic Virtues กล่าวถึงคุณธรรมในแบบการเมืองแบบบริพัลลิกันที่เน้นไปที่ลักษณะที่ดีงามของพลเมือง โดยเห็นประโยชน์ของสังคมส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

³³ Simon Cabulea May, "Bohman on Domination and Epistemic Injustice," 11.

ในข้อวิจารณ์สุดท้ายของเมย์ นี้ ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการตั้งคำถามต่อความน่าเชื่อถือของสถาบันได้เป็นอย่างดี หากสถาบันเป็นฝ่ายเพิกเฉยหรือเลือกปฏิบัติต่อคนประเภทต่าง ๆ เอง นั้นหมายความว่าสถาบันผู้มีสิทธิในการใช้อำนาจอย่างชอบธรรมก็กลายเป็นผู้สร้างการครอบงำแทน และจะนำมาซึ่งความจำเป็นในการตรวจสอบสถาบัน ท้ายที่สุดแล้วสถาบันที่โบแมนเชื่อว่าจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดพื้นที่ที่ปราศจากการครอบงำ อาจจะเป็นสถาบันที่สร้างความกดดันทางสังคมยิ่งขึ้น โดยเฉพาะหากประชาชนขาดซึ่งความตระหนักรู้ถึงความอยุติธรรมที่ดำเนินอยู่

ความเห็นของโบแมนต่อข้อวิจารณ์สุดท้ายนี้ โบแมนเห็นด้วยกับข้อวิจารณ์ของเมย์ ที่ว่าเราควรต้องหาต้นเหตุของการครอบงำเชิงญาณวิทยาและหาคุณธรรมที่จำเป็นในการเอาชนะต้นเหตุเหล่านั้น พร้อมทั้งแสดงทรรศนะเชิงริพับลิกันว่าการเปลี่ยนแปลงสถาบันที่เป็นผู้ใช้อำนาจจะต้องอาศัยวัฒนธรรมเชิงญาณวิทยาที่แข็งแกร่งกว่านี้ การสร้างคุณธรรมและบทบาทที่ส่งเสริมให้เกิดการปราศจากการครอบงำ จะเป็นทางเยียวยาการครอบงำทางการเมือง³⁴ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น โบแมนจะยอมรับข้อเสนอเรื่องการใช้คุณธรรมเชิงญาณวิทยาว่าสามารถแก้ไขปัญหาเรื่องความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาได้ก็ต่อเมื่อคุณธรรมดังกล่าวสามารถแก้ไขความอยุติธรรมเชิงระบบได้เท่านั้น

อย่างไรก็ดีการนำเอาทฤษฎีคุณธรรมเชิงญาณวิทยาและริพับลิกัน มารวมเข้าด้วยกันก็มีความท้าทายอยู่ หากวิธีการแก้ไขโดยใช้คุณธรรมทางญาณวิทยาจะถูกจำกัดอยู่ภายใต้ความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนความเห็นกันในระดับบุคคล ก็จะไม่เพียงพอต่อญาณวิทยาแบบริพับลิกัน สำหรับโบแมนแล้วสิ่งที่จะต้องทำคือการแก้ไขปัญหาเรื่องความอยุติธรรมโดยผ่านทางสถาบันและโครงสร้างสังคมและกำหนดสถานะบทบาทให้ปัจเจกบุคคลเพื่อป้องกันตนเองจากการครอบงำ³⁵

4. บทสรุป

จากการอภิปรายที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าการอ้างเหตุผลของโบแมนนั้น ถึงแม้จะเป็นการโต้แย้งกับพริกเกอร์ในเรื่องของสาเหตุของความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยา แต่ก็ได้นำเสนอทางออกที่เป็นประโยชน์ในเชิงปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนำมาผนวกกับแนวคิดพหุนิยมที่สนับสนุนการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลายและการยอมรับความแตกต่าง³⁶ ซึ่งจะทำให้ความเหลื่อมล้ำกดดันทางชนชั้นลดน้อยลง แต่การที่จะทำให้ข้อเสนอของโบแมนทำงานและแก้ไขปัญหาเรื่องความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาได้ดีนั้น จำเป็นที่จะต้องใช้

³⁴ James Bohman, "Defense of Republican Epistemology: Reply to May," 44.

³⁵ James Bohman, "Defense of Republican Epistemology: Reply to May," 45.

³⁶ Linda Martin Alcoff, "Philosophy and Philosophical Practice: Eurocentrism as an Epistemology of Ignorance," In Ian James Kidd, José Medina, and Gaile Pohlhaus, Jr. (Eds.), *The Routledge Handbook of Epistemic Injustice*. (London: Routledge, 2017), 400.

ร่วมกับข้อเสนอของฟริกเกอร์เพื่อให้คนในสังคมตระหนักถึงความอยุติธรรมก่อน จึงจะสามารถสร้างสังคมที่ปราศจากการกดขี่ทางชนชั้น

ส่วนการอ้างเหตุผลของเมย์ นั้น ทำให้เรามองเห็นความพยายามในการแย้งโบแมนในประเด็นที่ว่า ต้นเหตุของความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยานั้นอยู่ที่อคติหรือที่การครอบงำ แม้ว่าโบแมนจะยืนยันว่าต้นเหตุคือการครอบงำและฟริกเกอร์ก็จะยืนยันว่าส่วนหนึ่งของต้นเหตุคืออคติ คำวิจารณ์ของเมย์ นั้นได้ทำให้เราเห็นว่าต้นเหตุของความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยานั้นเกิดได้จากทั้งอคติและจากการครอบงำ โดยพยายามนำเสนอตัวอย่างของกรณีความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาที่เกิดจากอคติอันไม่ได้มาจากการครอบงำ เมื่อเป็นเช่นนี้ การที่คนนำเอาคุณธรรมในการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอันเป็นทางออกของฟริกเกอร์มาปฏิบัติ นอกจากจะแก้ไขอคติในระดับบุคคลแล้ว ยังจะสามารถทำให้เกิดการตรวจสอบอำนาจของสถาบันหรือกล่าวอีกอย่างว่าเป็นการร่วมสร้างความยุติธรรมเชิงระบบได้ด้วย

ผู้วิจัยเห็นว่าความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยานั้นสามารถเกิดได้จากทั้งอคติและการครอบงำ และทั้งอคติและการครอบงำต่างก็มีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก กล่าวคืออคติก็สามารถเป็นต้นเหตุของการครอบงำ และการครอบงำก็สามารถทำให้เกิดอคติได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าวิธีการแก้ปัญหาเรื่องความอยุติธรรมเชิงญาณวิทยาจะต้องใช้ข้อเสนอของฟริกเกอร์ในการสร้างความอ่อนไหวในการรับฟังให้กลายเป็นนิสัยมาผนวกกับการที่สถาบันต้องเข้ามาช่วยสร้างพื้นที่ที่ปราศจากการครอบงำในแบบของโบแมน สองสิ่งนี้จึงจะทำให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

- Alcoff, Linda Martin. *Philosophy and Philosophical Practice: Eurocentrism as an Epistemology of Ignorance. The Routledge Handbook of Epistemic Injustice*. London: Routledge, 2017.
- Bohman, James. "Domination, epistemic injustice and republican epistemology." *Social Epistemology* 26,2 (2012):175-187.
- Bohman, James. "Defense of Republican Epistemology: Reply to May." *Social Epistemology Review and Reply Collective* 1,9 (2012): 42-45.
- Code, Lorraine. *Epistemic Responsibility: The Routledge Handbook of Epistemic Injustice*. London: Routledge, 2017.
- Fricke, Miranda. *Epistemic Injustice: Power and the Ethics of Knowing*. Oxford: Oxford University Press, 2007.
- May, Simon Cabulea. "Bohman on Domination and Epistemic Injustice." *Social Epistemology Review and Reply Collective* 1,8 (2012): 7-12.
- Sen, Amartya. *The Idea of Justice*. Cambridge, MA: Belknap Press of Harvard University Press, 2009.

Tuana, Nancy. "Feminist Epistemology: The Subject of Knowledge." In Ian James Kidd, José Medina, and Gaile Pohlhaus, Jr. (Eds.), *The Routledge Handbook of Epistemic Injustice*. London: Routledge, 2017.